

تأثیر سرمایه فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی بر رفتارهای پرخطر نوجوانان

مسعود کوچانی اصفهانی^۱، محمود بحرانی^۲

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۲۹
تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۲/۰۳

از صفحه ۸۱ تا ۱۰۴

فصلنامه علمی-تخصصی دانش انتظامی فارس
سال ششم، شماره بیستم، بهار ۱۳۹۸

چکیده

نوجوانان همواره در معرض یادگیری و ارتکاب رفتارهای پرخطر هستند. این رفتارها ممکن است سلامت نوجوان و همچنین امنیت جامعه تحت تأثیر قرار دهند؛ از این رو شناخت عوامل کاهنده و کنترل‌کننده رفتارهای پرخطر ضرورت دارد. هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان بر رفتارهای پرخطر آنها است. به این منظور، چارچوب نظری بر اساس نظریه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی بوردیو و نظریه خودکنترلی گاتفریدسون و هیرشی تدوین شد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهر شیراز به تعداد است که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی، یک نمونه ۳۸۸ نفری از آنان انتخاب شدند و به شیوه پیمایشی و با استفاده از پرسش‌نامه سرمایه فرهنگی ابراهیمی و ضیاءپور (۱۳۹۱) و مهارت‌های اجتماعی محقق ساخته، مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و SmartPLS، مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که سرمایه فرهنگی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و مستقیمی بر مهارت‌های اجتماعی دارد. همچنین مهارت‌های اجتماعی به‌طور مستقیم بر رفتارهای پرخطر تأثیر کاهنده دارد. سرمایه فرهنگی بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان به صورت غیرمستقیم و به واسطه مهارت‌های اجتماعی آنها تأثیر کاهنده دارد. به‌طور کلی نتایج پژوهش حاکی از اهمیت سرمایه‌های فرهنگی تجسم یافته، عینیت یافته و نهادینه شده و مهارت‌های اجتماعی حل مسئله، کنترل هیجان، مقابله با فشار هم‌سالان و تفکر قبل از عمل در کاهش رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان است.

کلیدواژه‌ها

رفتارهای پرخطر، مهارت‌های اجتماعی، سرمایه فرهنگی.

۱- کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه تهران، پژوهشگر اجتماعی، جهاد دانشگاهی واحد فارس (نویسنده مسئول)؛ پست الکترونیک:

masoudkuchani@gmail.com

۲- استادیار پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی دانشگاه شیراز؛ پست الکترونیک: mbahrani@shirazu.ac.ir

مقدمه

نوجوانی دوره‌ای بحرانی و در عین حال مهم است که در آن بسیاری از الگوهای رفتاری مهم و مؤثر بر سراسر زندگی فرد شکل می‌گیرد. این الگوهای رفتاری می‌توانند طیف وسیعی از رفتارهای مثبت و سلامت محور تا رفتارهای مخاطره‌آمیز را شامل شود. در برخی از رویکردهای مطالعات کج‌روی اجتماعی مانند رویکردهای روان‌کاوی، آغاز شکل‌گیری رفتارها را از دوره کودکی بررسی می‌کنند. با این وجود، آن‌چه که تحت عنوان کج‌روی اجتماعی شناخته می‌شود، رفتارهایی است که عموماً آغاز ارتکاب آن در دوره نوجوانی است. این رفتارها تحت عنوان رفتارهای مخاطره‌آمیز یا پرخطر شناخته می‌شوند که سلامت فرد را از یک‌سو و امنیت جامعه را از سوی دیگر تحت تأثیر قرار می‌دهند.

ویژگی‌های روان‌شناختی افراد از جمله عوامل تعیین‌کننده مهم در گرایش به رفتارهای پرخطر^۱ محسوب می‌شود (مارکی، مارکی و تینسلی^۲، ۲۰۰۳). بیش‌تر پژوهش‌های انجام شده در این زمینه به ویژگی‌های روانی خاص چون هیجان‌طلبی توجه داشته‌اند (حسینیان، فرخجسته، عبدالمهی و نوری پورلیاوی، ۱۳۹۴؛ مهربانی، کجباف و مجاهد، ۱۳۸۹؛ سیدرز، فلوری، رینر و اسمیت^۳، ۲۰۰۹؛ رید، آمارو، ماتسوموتو و کایسن^۴، ۲۰۰۹؛ هارل، اسلین و کلامپ^۵، ۲۰۰۹). افراد هیجان‌خواه، تمایل بیش‌تری به کسب تجارب جدید دارند و برای دستیابی به این تجارب ممکن است مرتکب رفتارهای مخاطره‌آمیز شوند (مهربانی، کجباف و مجاهد، ۱۳۸۹).

شناخت، کنترل و بهره‌گیری صحیح از هیجان‌ات در نوجوانان و جوانان نیازمند آموزش مهارت‌های ویژه‌ای است. مهارت‌های اجتماعی^۶ رکن لازم و اساسی زندگی اجتماعی است و بهره‌مندی از آن می‌تواند نقش مهمی در بازدارندگی رفتارهای پرخطر داشته باشد (احمدی و معینی، ۱۳۹۴). ماتسون، فی، کو و اسمیت^۷ (۱۹۹۱) مهارت‌های اجتماعی را رفتارهای قابل مشاهده و قابل اندازه‌گیری تعریف می‌کنند که استقلال،

1 - High-risk behaviors
 2 - Markey, Markey & Tinsley
 3 - Cyders, Flory, Rainer & Smith
 4 - Reed, Amaro, Matsumoto & Kaysen
 5 - Harrell, Slane & Klump
 6 - social skills
 7 - Matson

قابلیت پذیرش و کیفیت مطلوب زندگی را بهبود می‌بخشد. مهارت‌های اجتماعی در تقویت سازش و کارکرد اجتماعی مناسب فرد می‌تواند نقش مهمی ایفا کند و نارسایی در این مهارت‌ها رابطه نزدیکی با اختلالات روانی و مشکلات رفتاری دارد.

به‌طور کلی، رفتارها و سبک‌های زندگی افراد تحت تأثیر حجم و ساختار سرمایه‌های آن‌ها است و افراد متناسب با حجم و ساختار سرمایه خود، رفتارهای متفاوتی را بر می‌گزینند و به همین ترتیب سبک‌های زندگی متفاوتی دارند. سرمایه فرهنگی^۱ داشته‌های فکری است که از طرق مختلف به فرد انتقال می‌یابد (بون ویتز، ۱۳۹۱). در واقع، سرمایه فرهنگی به تمرکز و انباشت انواع مختلفی از کالاهای ملموس فرهنگی و نیز قدرت و توانایی در اختیار گرفتن این کالاها و همچنین، استعداد و ظرفیت فرد در شناخت و کاربرد این وسایل گفته می‌شود (ابراهیمی و ضیاءپور، ۱۳۹۱).

سرمایه فرهنگی و سطوح مختلف آن همراه با تحولات فرهنگی و ارزشی و تأثیرات ساخت‌های اجتماعی و تحرک‌های اجتماعی که در سطح عمودی و افقی برای افراد ایجاد می‌شود، سبک‌های زندگی را متأثر می‌سازد. بنابراین، سرمایه فرهنگی هم می‌تواند رفتارهای پرخطر فرد به‌عنوان نوعی از سبک زندگی مخاطره‌آمیز وی را تحت تأثیر قرار دهد و هم می‌تواند میل افراد را به فراگیری و استفاده از مهارت‌های زندگی ارتقاء دهد. به‌طور کلی انتظار می‌رود افرادی که سرمایه فرهنگی بالایی دارند تمایل کم‌تری به رفتارهای پرخطر که به سلامتی آن‌ها زیان می‌رساند، داشته باشند. علاوه بر این، تأثیر این نوع از سرمایه بر مهارت‌های اجتماعی افراد، قابل ملاحظه است.

گمنامی کلان‌شهرها به افراد اجازه می‌دهد تا از بند شاخص‌هایی که در جامعه سنتی منزلت افراد را بر مبنای پایگاه اقتصادی خانواده‌شان تعیین می‌بخشد، بگریزند و آزادانه‌تر به رفتارهای هیجانی و دلخواه خود بپردازند. به این ترتیب، انتظار می‌رود در شهرهای بزرگی مانند شیراز، نوجوانان از یک‌سو سبک‌های زندگی مختلفی داشته باشند و از سوی دیگر، از میزان سرمایه فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی متفاوتی برخوردار باشند. هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی تأثیر میزان هر یک از متغیرهای مهارت‌های

اجتماعی و سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی پرخطر نمونه‌ای از دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه دوم در شهر شیراز بوده است.

پیشینه پژوهش

مطالعات نشان می‌دهد که بین رفتارهای پرخطر نوجوانان هم‌بستگی وجود دارد. نوجوانانی که به یکی از رفتارهای پرخطر دست می‌زنند با احتمال بیش‌تری سایر رفتارهای پرخطر را تجربه می‌کنند (محمودصالحی، افلاک سیر و محمدی، ۱۳۹۴؛ زاده‌محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۷).

گانیه، فروهلیش و آبل^۱ (۲۰۱۵) نشان دادند که سرمایه فرهنگی با سبک زندگی مخاطره‌آمیز رابطه داشته و می‌تواند بخشی از تغییرات آن را تبیین کند. برخی پژوهش‌ها مانند نیازی، سعادت، منتظری خوش و حاتمی (۱۳۹۴) و هاشمیان‌فر، دانافر، دهقان دهنوی و دانافر (۱۳۹۴) نیز رابطه منفی سرمایه فرهنگی جوانان و رفتارهای پرخطر را نشان داده‌اند. هم‌چنین تحصیلات به‌عنوان یکی از ابعاد سرمایه فرهنگی از سوی محققان در رابطه با رفتارهای پرخطر مورد توجه قرار گرفته که رابطه منفی سطح تحصیلات (محمدی، امیری، جهانی و حاجی بکلو، ۱۳۹۰) و معدل دانش‌آموزان (زاده‌محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۸) با رفتارهای پرخطر را تأیید کرده‌اند.

پژوهش‌های دیگر حاکی از آن است که بین میزان سرمایه فرهنگی و مهارت حل مسئله رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (احمدی و درفشان، ۱۳۹۲؛ گلور، چمپیون، دنیلز و بوکاک^۲، ۲۰۱۶). پژوهش حسن‌زاده توکلی، پهلوان‌نژاد و قنسولی^۳ (۲۰۱۷)، تأثیر سرمایه فرهنگی بر خودکارآمدی افراد را نشان داد. مطالعه جاگر^۴ (۲۰۰۹) نشان داد که رابطه معناداری میان مهارت و توانایی مطالعه دانش‌آموزان و سرمایه فرهنگی والدین آن‌ها وجود دارد. هم‌چنین، پژوهش واقفی و حقیقتیان (۱۳۹۴) نشان داد که سرمایه فرهنگی افراد بر توسعه مهارت‌های زیست محیطی آنها تأثیر دارد.

1 - Gagné, Frohlich & Abel

2 - Glover, Champion, Daniels & Boocock

3 - Hassanzadeh Tavakoli, Pahlavannezhad & Ghonsooly

4 - Jæger

تأثیر مهارت‌های اجتماعی بر کاهش رفتارهای پرخطر نوجوانان از سوی برخی محققان هم‌چون رحیمی، خرم‌آبادی، نوابی و معین (۱۳۹۵) و احمدی و معینی (۱۳۹۴) نشان داده شده و در برخی از پژوهش‌های به نقش کنترل اجتماعی بر کج‌رفتاری و رفتارهای پرخطر پرداخته شده است؛ چنان‌که تأثیر کنترل اجتماعی بر کاهش بی‌نظمی (احمدی، نیکدل، حیدری و کرمی، ۱۳۹۳)، بزهکاری (علیوردی‌نیا، ریاحی و آرمان‌مهر، ۱۳۸۷؛ مشکانی و مشکانی، ۱۳۸۱)، گرایش به مصرف موادمخدر (جهانگیری و غلام‌زاده نطنزی، ۱۳۹۰) و اعتیاد (ابراهیم‌بای سلامی و غفاری‌زاده، ۱۳۸۸) نتیجه تعدادی از این مطالعات است. هم‌چنین، راهبردهای مقابله‌ای ضعیف، شیوه‌های حل مسئله نامناسب (بال^۱، ۲۰۰۵) و آزادی بیش از حد (زاده محمدی و احمدآبادی، ۱۳۸۸) موجب افزایش رفتارهای پرخطر نوجوانان می‌شود.

چارچوب نظری پژوهش

بوردیو سه شکل سرمایه فرهنگی تجسم یافته، عینیت یافته و نهادینه شده را از هم متمایز می‌کند. سرمایه تجسم یافته با کوشش، تجربه و استعداد فرد حاصل می‌شود و با مرگ دارنده آن از بین می‌رود و نمی‌توان آن را به دیگری واگذار کرد (روح‌الامینی، ۱۳۶۵). به عبارت دیگر این نوع سرمایه به مجموع خصلت‌های پرورش یافته در افراد اشاره دارد که از طریق فرایند اجتماعی شدن در آن‌ها، درونی می‌شود (نیازی، سعادت، منتظری خوش و حاتمی، ۱۳۹۴). سرمایه فرهنگی عینیت یافته یکی از بدیهی‌ترین و عینی‌ترین اشکال سرمایه فرهنگی است و به مصرف کالاهای مختلف فرهنگی در میان اقشار مختلف جامعه اشاره دارد که خود می‌تواند تابعی از متغیرهای گوناگون فردی و اجتماعی قرار گیرد. سرمایه فرهنگی عینیت یافته در اشیای مادی قابل انتقال است (بوردیو، ۱۳۹۱). سرمایه فرهنگی نهادینه شده به کمک ضوابط اجتماعی و به دست آوردن عناوین، برای افراد موقعیت کسب می‌کند، مانند مدرک تحصیلی و تصدیق حرفه و کار. این سرمایه نیز قابل انتقال و واگذاری نیست و به دست آوردن آن برای افراد، بستگی به شرایط معین دارد (روح‌الامینی، ۱۳۶۵).

از دیدگاه بورديو، حجم انواع سرمايه افراد، تعيين موقعيت آن‌ها در فضای اجتماعي است به اين صورت که هرچه ميزان سرمايه آن‌ها بيشتر باشد، موقعيت بالاتري در فضای اجتماعي به دست می‌آورند. سرمايه فرهنگي که خود در برگیرنده دانش و تحصيلات و برخي توانايي‌هاي اجتماعي و فني است می‌تواند گرايش افراد را به فراگيري مهارت‌هاي اجتماعي برای دست‌يابی به موقعيت‌هاي اجتماعي بالاتر فراهم کند. در واقع، اين مهارت‌ها می‌تواند دست‌يابی به موقعيت‌هاي اجتماعي مورد نظر افراد را تسهيل و به‌عنوان ابزار حصول آنها مورد استفاده قرار گیرند. هم‌چنين، ميزان سرمايه و در پی آن موقعيت فرد در فضای اجتماعي تأثیر ویژه‌ای را بر سبک زندگي افراد دارد (قاسمی، ربانی، ربانی خوراسگانی و علیزاده اقدم، ۱۳۸۷). به اين ترتيب، بر اساس نظريه بورديو، تأثیر سرمايه فرهنگي بر مهارت‌هاي اجتماعي و سبک زندگي و رفتارهاي پرخطر افراد، مفروض و قابل پيش‌بینی است.

تأکید نظريه خودکنترلي بر اهميت فقدان کنترل در خود فرد است. رفتارهاي پرخطري که یک نوجوان دست به آن می‌زند اغلب نیاز به مهارت چندانی ندارد اما اين به معنای غيرعقلانی بودن تصميم آنها نیست. تمایل به رفتارهاي بزهکارانه و مخاطره‌آمیز در طول زندگي تداوم دارد و تغيير در فراوانی اين رفتارها نتیجه تغيير فرصت‌هاست (سیگل و ولش^۱، ۲۰۱۰). گاتفريدسون و هيرشي متعقدند که افراد با خودکنترلي ضعيف به اين موارد گرايش دارند:

- تکانشی و آنی بودن؛
- ترجیح وظايف ساده و راحت بر وظايف مشکل که مستلزم پایداری است؛
- جهت‌گیری خودمحورانه درباره علايق ديگران؛
- ترجیح دادن فعاليت‌هاي فیزیکی بر فعاليت‌هاي ذهني و ادراکی که به مهارت و طراحی نیاز دارد؛
- رفتارهاي مخاطره‌آمیز؛

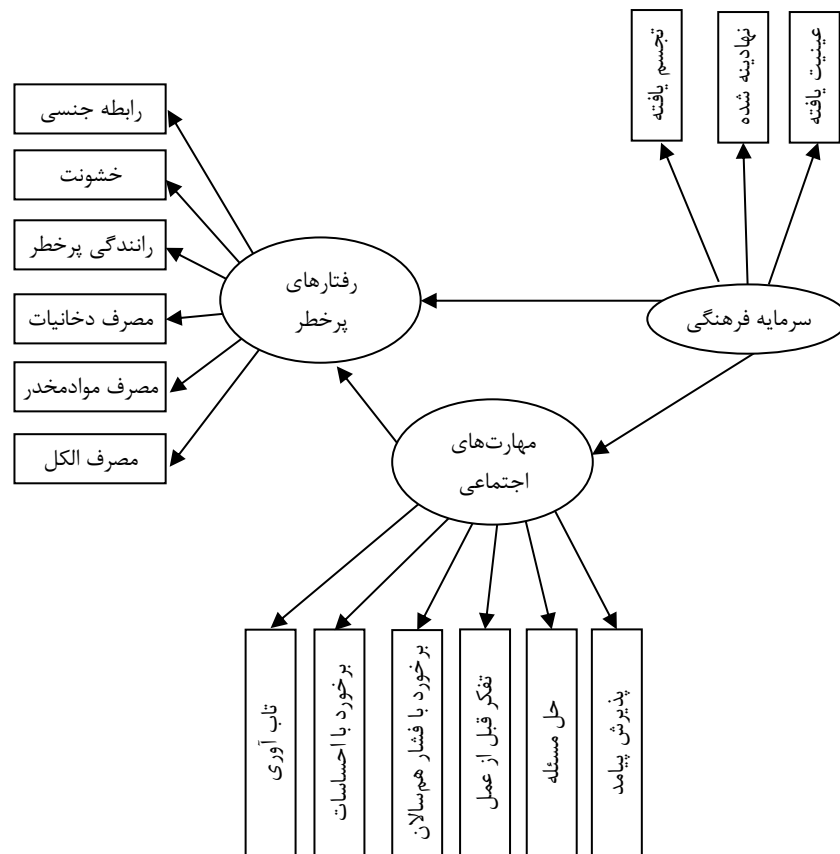
– ناشکیبایی به علت کم تحملی در برابر ناکامی (علیوردی‌نیا، شارع‌پور و مرادی، ۱۳۹۲).

گاتفریدسون و هیرشی^۱ (۱۹۹۰) معتقدند که افراد با خودکنترلی قوی می‌توانند در برابر خشنودی کاذب ناشی از رفتارهای انحرافی و پرخطر مقاومت کنند. بنابراین، آنچه اهمیت می‌یابد طراحی و به کارگیری مهارت‌هایی است که با توجه به اجزای شش‌گانه خودکنترلی ضعیف، بتواند زمینه‌های تقویت و ارتقاء خودکنترلی نوجوانان را فراهم آورد. مهارت‌های اجتماعی مجموعه رفتارهای هدفمند، به هم مرتبط و متناسب با وضعیت تحت کنترل فرد است که به منظور تسلط و کنترل هرچه بیش‌تر افراد بر رفتارهای خود به کار گرفته می‌شود.

تکانشی و آنی بودن رفتارهای پرخطر و جهت‌گیری‌های خودمحورانه که نوجوانان مرتکب می‌شوند در نتیجه ضعف مهارت‌های کنترل هیجان است. ناشکیبایی و کم تحملی آن‌ها نشان از ضعف مهارت‌های مقابله با خشم بوده و ترجیح دادن فعالیت‌های فیزیکی بر فعالیت‌های ذهنی و ادراکی و وظایف ساده در مقابل وظایف مشکل‌آشنا در نتیجه ضعف مهارت‌های تحلیل ذهنی، تفکر قبل از عمل و حل مسئله است. بنابراین مجموعه مهارت‌های اجتماعی کنترل و برخورد با احساسات و هیجان‌ها، تفکر قبل از عمل، حل مسئله و مقابله با فشار هم‌سالان را می‌توان مجموعه‌ای تقویت‌کننده خودکنترلی دانست که با یادگیری و اکتساب آن توسط نوجوان به سطح متناسبی از خودکنترلی دست یابد. در واقع، خودکنترلی نوجوانان وابسته به میزان مهارت‌های اجتماعی آنهاست که از طریق نهادهای رسمی و غیررسمی آموزش داده می‌شود (بحرانی و کوچانی اصفهانی، ۱۳۹۶).

با توجه به چارچوب نظری ارائه شده مدل پژوهش در قالب شکل شماره یک، جهت بررسی تجربی تدوین شده است. در این مدل، سه متغیر اصلی سرمایه فرهنگی، مهارت‌های اجتماعی و سبک زندگی پرخطر در نظر گرفته شده‌اند. چنان‌که مشاهده می‌شود، ساختار مدل نظری در بردارنده سه بُعد سرمایه فرهنگی (عینیت یافته، نهادینه شده و تجسم یافته) پنج مهارت اجتماعی (شامل: پذیرش پیامد، حل مسئله، تفکر قبل

از عمل، برخورد با فشار هم‌سالان، برخورد با احساسات و تاب‌آوری) و در نهایت شش شاخص سبک زندگی پرخطر (شامل: رابطه جنسی، خشونت، رانندگی پرخطر، مصرف مواد، دخانیات و الکل) می‌باشد. هم‌چنین، تأثیر مستقیم سرمایه فرهنگی و غیرمستقیم آن به واسطه مهارت‌های اجتماعی بر سبک زندگی پرخطر و تأثیر مستقیم مهارت‌های اجتماعی بر سبک زندگی پرخطر دانش‌آموزان مفروض است.

شکل شماره ۱: مدل تأثیر سرمایه فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی بر رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان

با توجه به مرور پژوهش‌های پیشین، و در چارچوب مدل نظری پژوهش، فرضیه‌های مورد بررسی پژوهش به شرح زیر است:

۱- سرمایه فرهنگی نوجوانان و هر یک از ابعاد آن بر رفتارهای پرخطر آنان تأثیر دارد.

- ۲- سرمایه فرهنگی و هر یک از ابعاد آن بر مهارت‌های اجتماعی نوجوانان تأثیر دارد.
- ۳- رفتارهای پرخطر در نوجوانان متأثر از مهارت‌های اجتماعی آن‌ها است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایش بوده و به شیوه کمی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش، دانش‌آموزان پسر رشته‌های تحصیلی مختلف در پایه‌های دهم تا دوازدهم مقطع متوسطه دوم نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ هستند که تعداد ۳۸۸ نفر از آنان به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. بازه سنی گروه نمونه سنین ۱۵ تا ۱۸ سال را شامل می‌شود و میانگین سنی آن‌ها، ۱۶/۲۸ سال است. ابزار پژوهش پرسش‌نامه بود که داده‌های پژوهش از طریق آن جمع‌آوری شده‌اند. برای سنجش گرایش به رفتارهای پرخطر، از مقیاس خطرپذیری جوانان ایرانی (زاده‌محمدی، احمدآبادی و حیدری، ۱۳۹۰)، برای سنجش سرمایه فرهنگی از ابزار سنجش سرمایه فرهنگی ابراهیمی و ضیاءپور (۱۳۹۱) و برای سنجش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان، از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده است. برای سنجش روایی از شیوه سنجش روایی صوری به معنای استفاده از نظر صاحب‌نظران درباره اعتبار سؤال‌های پرسش‌نامه، استفاده شده است که در پی پاسخ به این سؤال است که آیا ابزار سنجش واقعاً مفهوم موردنظر را می‌سنجد یا نه (بیکر، ۱۳۸۸). به این منظور پرسش‌نامه به تعدادی از صاحب‌نظران این حوزه ارائه شد و اجماع نظر در رابطه با مناسب بودن ابزار پیمایش حاصل شد. هم‌چنین برای تعیین پایایی گویه‌های تشکیل‌دهنده شاخص‌ها از روش آلفای کرونباخ^۱ استفاده شده است که میزان هم‌سانی درونی گویه‌های تشکیل‌دهنده یک شاخص را نشان می‌دهد (غیاثوند، ۱۳۹۲). جدول شماره یک، ضرایب آلفای کرونباخ را برای متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس آن، همه مقیاس‌ها از پایایی درونی قابل قبولی برخوردار بوده‌اند.

جدول شماره ۱: ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
سرمایه فرهنگی تجسم یافته	۱۳	۰/۷۵۶	کنترل هیجان	۳	۰/۶۸۶	مصرف موادمخدر	۶	۰/۶۸۱
سرمایه فرهنگی عینیت یافته	۱۴	۰/۶۵۸	تفکر قبل از عمل	۳	۰/۶۵۷	مصرف الکل	۶	۰/۸۴۶
سرمایه فرهنگی نهادینه شده	۴	۰/۷۴۹	مقابله با فشار همسالان	۳	۰/۶۹۹	مصرف دخانیات	۶	۰/۷۸۸
سرمایه فرهنگی	۳۱	۰/۸۱۴	پذیرش پیامد عمل	۳	۰/۷۶۵	خشونت	۶	۰/۶۵۱
			حل مسئله	۳	۰/۶۸۷	روابط خارج از ازدواج	۶	۰/۷۶۲
			تاب‌آوری	۵	۰/۶۶۵	رانندگی پرخطر	۶	۰/۶۹۱
			مهارت‌های اجتماعی	۲۰	۰/۷۳۴	سبک زندگی پرخطر	۳۶	۰/۹۱۳

برای تحلیل داده‌ها روابط دو متغیره با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS مورد بررسی قرار گرفته و جهت آزمون مدل پژوهش از شیوه مدل‌سازی معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزار SmartPLS استفاده شده است. روش مورد استفاده در پژوهش حاضر هم، روش حداقل مربعات جزئی است.

یافته‌های پژوهش

توزیع فراوانی پاسخ آزمودنی‌ها در متغیرهای پژوهش همراه با میانگین و انحراف معیار نمره‌ی آنان در جدول شماره دو آمده است. طبق این یافته‌ها، بیش‌ترین میانگین گرایش به رفتارهای پرخطر به ترتیب به رفتارهای، تمایل به روابط جنسی خارج از ازدواج، رانندگی پرخطر، مصرف مشروبات الکلی، اقدام به خشونت، مصرف دخانیات و در نهایت مصرف موادمخدر تعلق داشته است. هم‌چنین بیش از ۵۰ درصد دانش‌آموزان تمایل خیلی کم و کمی به رفتارهای پرخطر مورد بررسی داشتند. از مهارت‌های اجتماعی، مهارت‌های پذیرش پیامد عمل، تفکر قبل از عمل، حل مسئله، تاب‌آوری، کنترل هیجان و مقابله با فشار همسالان به ترتیب بیش‌ترین تا کم‌ترین میانگین را در

بین دانش‌آموزان نمونه تحقیق داشته‌اند. به طور کلی، بیش از ۵۰ درصد دانش‌آموزان مهارت‌های اجتماعی خود را زیاد و خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. همچنین سرمایه فرهنگی نهادینه شده، عینیت یافته و تجسم یافته به ترتیب بیش‌ترین تا کم‌ترین میانگین را در بین دانش‌آموزان داشته‌اند.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی رفتارهای پرخطر پاسخ‌گویان

انحراف معیار	بی‌پاسخ میانگین	کاملاً موافق	بی‌نظر موافق	مخالف بی‌نظر	کاملاً مخالف	زیرمقیاس‌ها	مقیاس‌ها
۰/۸۰۱	۱/۶۵۰	۶/۸	۰/۳	۲/۳	۱۰/۷	۳۱/۳	۴۸/۷
۱/۲۷۲	۲/۵۳۰	۷/۳	۷/۶	۱۵/۶	۲۰/۳	۲۴/۲	۲۵
۰/۹۵۲	۱/۷۳۸	۶/۳	۱	۴/۲	۱۴/۶	۲۳/۴	۵۰/۵
۰/۹۶۲	۲/۵۰۸	۷/۳	۲/۳	۱۲/۵	۲۶/۸	۳۹/۳	۱۱/۷
۱/۲۵۳	۳/۱۷۷	۴/۴	۱۶/۹	۲۴/۵	۲۲/۴	۲۲/۱	۹/۶
۰/۹۵۴	۳/۱۳۵	۹/۳	۸/۱	۲۴	۳۹/۸	۲۱/۴	۲/۹
۱/۰۳۲	۲/۴۵۶	۷/۲	۵/۷	۱۳/۵	۲۲/۱	۲۶/۸	۲۴/۴
۱/۰۵۳	۳/۴۵۷	۶	۱۸/۲	۲۵/۵	۳۴/۴	۱۲/۸	۳/۱
۰/۸۹۶	۳/۸۸۳	۶	۲۸/۶	۲۹/۷	۳۲	۳/۴	۰/۳
۰/۹۹۵	۳/۳۵۲	۴/۷	۱۲/۸	۲۷/۱	۴۰/۹	۱۰/۲	۴/۴
۰/۹۹۵	۴/۰۶۵	۴/۴	۴۰/۶	۲۸/۴	۲۰/۸	۳/۶	۲/۱
۰/۹۸۸	۳/۵۸۲	۵/۲	۱۷/۷	۳۳/۹	۳۲	۸/۳	۲/۹
۰/۸۰۰	۳/۴۹۳	۲۹	۹/۶	۳۴/۴	۴۰/۶	۷/۶	۰/۳
۰/۹۵۴	۳/۶۳۸	۷/۸۱	۲۱/۰۹	۲۹/۱۶	۳۳/۰۷	۷/۰۳	۱/۸۲
۰/۸۵۹	۲/۴۰۱	۱۳	۱/۳	۶/۵	۲۹/۲	۳۸/۸	۱۱/۲
۰/۸۷۳	۳/۱۲۰	۱۱/۷	۳/۹	۲۶	۳۷	۱۹/۵	۱/۸
۱/۱۴۰	۳/۶۹۱	۱۶/۴	۲۳/۲	۳۰/۷	۱۳/۳	۱۳/۵	۲/۹
۰/۹۵۷	۳/۰۷۰	۱۶/۴	۸/۸۵	۲۰/۵۷	۲۶/۰۴	۲۳/۴۳	۴/۶۸

رفتارهای پرخطر

مهارت‌های اجتماعی

سرمایه فرهنگی

جدول شماره سه، مقادیر بار عاملی متغیرهای نهان مدل، انحراف استاندارد، مقادیر آماره t و سطح معناداری آن را نشان می‌دهد. بر اساس این جدول، بار عاملی هر سه متغیر نهان بر متغیرهای آشکار به لحاظ آماری معنادار است.

جدول شماره ۳: مقادیر بار عاملی متغیرهای نهان بر متغیرهای آشکار

متغیرها	وزن بتا	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
رفتارهای پرخطر ← مصرف موادمخدر	۰/۷۴۲	۰/۰۳۰	۲۴/۸۲۴	۰/۰۰۰
رفتارهای پرخطر ← مصرف مشروبات الکلی	۰/۷۹۷	۰/۰۲۵	۳۱/۳۳۱	۰/۰۰۰
رفتارهای پرخطر ← مصرف دخانیات	۰/۶۸۰	۰/۰۳۷	۱۸/۳۶۹	۰/۰۰۰
رفتارهای پرخطر ← خشونت	۰/۷۶۹	۰/۰۲۴	۳۱/۵۶۷	۰/۰۰۰
رفتارهای پرخطر ← روابط خارج از ازدواج	۰/۶۴۶	۰/۰۴۵	۱۴/۴۷۸	۰/۰۰۰
رفتارهای پرخطر ← رانندگی پرخطر	۰/۶۱۶	۰/۰۴۶	۱۳/۴۵۴	۰/۰۰۰
مهارت‌های اجتماعی ← کنترل هیجان	۰/۶۵۷	۰/۰۵۰	۱۳/۱۲۱	۰/۰۰۰
مهارت‌های اجتماعی ← تفکر قبل از عمل	۰/۶۸۸	۰/۰۴۲	۱۶/۲۴۸	۰/۰۰۰
مهارت‌های اجتماعی ← مقابله با فشار هم‌سالان	۰/۵۶۱	۰/۰۷۱	۷/۱۸۶۲	۰/۰۰۰
مهارت‌های اجتماعی ← پذیرش پیامد عمل	۰/۴۰۹	۰/۰۸۰	۵/۰۹۲	۰/۰۰۰
مهارت‌های اجتماعی ← حل مسئله	۰/۶۷۷	۰/۰۴۶	۱۴/۵۹۲	۰/۰۰۰
مهارت‌های اجتماعی ← تاب آوری	۰/۴۶۷	۰/۰۶۶	۷/۱۰۰	۰/۰۰۰
سرمایه فرهنگی ← تجسم یافته	۰/۸۶۰	۰/۰۴۲	۲۰/۶۶۷	۰/۰۰۰
سرمایه فرهنگی ← نهادینه شده	۰/۶۷۹	۰/۰۸۰	۸/۴۹۰	۰/۰۰۰
سرمایه فرهنگی ← عینیت یافته	۰/۶۱۹	۰/۱۰۱	۶/۱۱۹	۰/۰۰۰

جدول شماره چهار، تأثیر متغیرهای مستقل تأثیرگذار بر متغیرهای تأثیرپذیر را نشان می‌دهد. بر اساس این جدول، تأثیر مستقیم سرمایه فرهنگی بر رفتارهای پرخطر به لحاظ آماری معنادار نیست. در حالی که تأثیر سرمایه فرهنگی بر مهارت‌های اجتماعی مثبت و معنادار است. همچنین، تأثیر مهارت‌های اجتماعی بر رفتارهای پرخطر منفی و به لحاظ آماری معنادار است.

جدول شماره ۴: تأثیر متغیرهای نهان مستقل و وابسته

وزن بتا	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
۰/۰۱۰	۰/۰۵۷	۰/۱۷۴	۰/۸۶۲
۰/۲۶۴	۰/۰۵۰	۵/۳۰۳	۰/۰۰۰
-۰/۴۶۶	۰/۰۴۱	۱۱/۴۵۲	۰/۰۰۰

برای ارزیابی مدل‌های معادلات ساختاری، روش‌های حداقل مربعات جزئی، سه بخش را در بر می‌گیرد: بخش ساختاری، بخش مدل‌های اندازه‌گیری و بخش کلی مدل. کیفیت مدل‌های اندازه‌گیری در روش حداقل مربعات جزئی، با استفاده از معیار مقادیر اشتراکی^۱ ارزیابی می‌شود. این معیار نشان می‌دهد که چه مقدار از تغییرپذیری شاخص‌ها توسط سازه مرتبط با خود تبیین می‌شود میانگین مقادیر اشتراکی، مقدار میانگین واریانس استخراج شده^۲ را می‌سازد که در نهایت برای ارزیابی این بخش مورد استفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر این معیار، از معیار پایایی ترکیبی^۳ برای ارزیابی کیفیت مدل‌های اندازه‌گیری استفاده می‌شود (داوری و رضازاده، ۱۳۹۳).

مقدار قابل قبول میانگین واریانس استخراج شده ۰/۵ و برای پایایی ترکیبی ۰/۷ است و هم چنان که در جدول شماره پنج ملاحظه می‌شود مقدار میانگین واریانس استخراج شده برای سرمایه فرهنگی و سبک زندگی پرخطر قابل قبول و برای مهارت‌های اجتماعی غیر قابل قبول است. در حالی که مقادیر پایایی ترکیبی برای هر سه متغیر قابل قبول است. با توجه به مقدار میانگین واریانس استخراج شده برای مهارت‌های اجتماعی، مدل اندازه‌گیری مهارت‌های اجتماعی نیاز به اصلاح دارد. به این منظور، مهارت پذیرش پیامد عمل و مهارت تاب‌آوری که کم‌ترین مقدار وزن رگرسیونی را در دو مرحله حذف شد تا مقدار میانگین واریانس استخراج شده به ۰/۵۰۷ رسید.

جدول شماره ۵: میانگین واریانس استخراج شده و پایایی ترکیبی قبل و بعد از اصلاح مدل

	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)		پایایی ترکیبی (CR)	
	قبل از اصلاح	بعد از اصلاح	قبل از اصلاح	بعد از اصلاح
سرمایه فرهنگی	۰/۵۲۸	-	۰/۷۶۷	-
مهارت‌های اجتماعی	۰/۳۴۴	۰/۵۰۷	۰/۷۵۳	۰/۸۰۴
سبک زندگی پرخطر	۰/۵۰۶	-	۰/۸۵۹	-

مهم‌ترین ترین معیار برای سنجش رابطه بین سازه‌ها در مدل (ساختار مدل) معناداری نمره t است. در صورتی که مقدار این نمره‌ها بیش‌تر از ۱/۹۶ باشد، رابطه بین سازه‌ها صحیح و در نتیجه فرضیه‌های پژوهش تأیید می‌شود (داوری و رضازاده، ۱۳۹۳).

1- Communality

2- Average Variance Extracted (AVE)

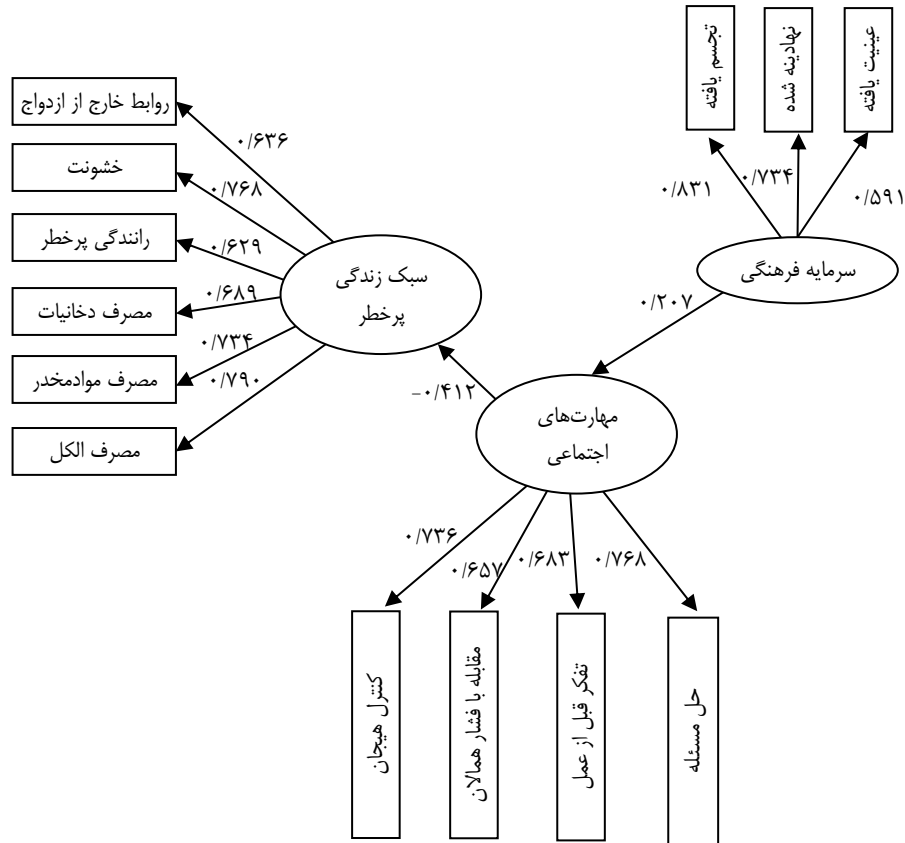
3- Composite Reliability (CR)

جدول شماره شش رابطه بین سازه‌ها، نمره تی و سطح معناداری هر یک از این روابط را پس از اصلاح اولیه مدل نشان می‌دهد. بر اساس جدول شماره شش، رابطه سرمایه فرهنگی با رفتارهای پرخطر به لحاظ آماری معناداری نیست ولی رابطه سرمایه فرهنگی و رفتارهای پرخطر و مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر به لحاظ آماری معنادار است و آماره t برای هر دو بیش‌تر از $۱/۹۶$ است.

جدول شماره ۶: رابطه سازه‌ها و معناداری آن‌ها

وزن بتا	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری
-۰/۰۳۲	۰/۰۵۹	۰/۵۴۸	۰/۵۸۴
۰/۲۰۹	۰/۰۴۹	۴/۲۹۹	۰/۰۰۰
-۰/۴۰۵	۰/۰۴۳	۹/۳۶۴	۰/۰۰۰

به این ترتیب، در این بخش با توجه به معنادار نبودن رابطه مستقیم سرمایه فرهنگی و رفتارهای پرخطر از این رابطه صرف‌نظر شد و به‌صورت غیرمستقیم و به واسطه مهارت‌های اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. شکل شماره دو مدل پژوهش را پس از اصلاح مدل اندازه‌گیری و ساختار مدل نشان می‌دهد.

شکل شماره ۲: مقادیر بار عاملی و تأثیرگذاری مدل پس از اصلاح

شاخص نکویی برازش^۱، برازش کلی مدل‌های معادلات ساختاری را می‌سنجد. بدین معنا که با استفاده از این معیار، پس از بررسی برازش بخش اندازه‌گیری و ساختاری، برازش کلی مدل را بررسی کند. شاخص نکویی برازش به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{مقادیر اشتراکی سرمایه فرهنگی} = \frac{0.831^2 + 0.734^2 + 0.591^2}{3} = 0.526$$

$$\text{مقادیر اشتراکی مهارت‌های اجتماعی} = \frac{0.736^2 + 0.683^2 + 0.657^2 + 0.768^2}{4} = 0.507$$

$$\text{مقادیر اشتراکی سبک زندگی پرخطر} = \frac{0.734^2 + 0.790^2 + 0.689^2 + 0.768^2 + 0.636^2 + 0.629^2}{6} = 0.505$$

$$\text{میانگین مقادیر اشتراکی} = \frac{0.526+0.507+0.505}{3} = 0.512$$

$$R^2 \text{ میانگین} = \frac{0.170+0.043}{2} = 0.107$$

$$\text{برازش} = \sqrt{\text{Communalities} \times \overline{R^2}} = \sqrt{0.512 \times 0.107} = 0.234$$

در فرمول محاسبه نهایی شاخص نکویی برازش Communalities همان میانگین مقادیر اشتراکی است و $\overline{R^2}$ همان میانگین R^2 ها است (وتزلس^۱ و همکاران، ۲۰۰۹ نقل در داوری و رضازاده، ۱۳۹۳). سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به ترتیب به عنوان مقادیر برازش ضعیف، متوسط و قوی برای شاخص نکویی برازش معرفی کرده‌اند. بر اساس این معیار، مدل مورد بررسی پژوهش از برازش کلی متوسطی برخوردار است.

جدول شماره هفت، روابط مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای اصلی پژوهش را نشان می‌دهد. بر اساس این جدول، سرمایه فرهنگی به طور مستقیم بر مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌گذارد و مهارت‌های اجتماعی به طور مستقیم بر سبک زندگی پرخطر دانش‌آموزان تأثیر منفی می‌گذارد و این روابط به لحاظ آماری معنادار هستند. همچنین، تأثیر غیرمستقیم سرمایه فرهنگی بر سبک زندگی پرخطر منفی و معنادار است.

جدول شماره ۷: روابط مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای اصلی پژوهش

وزن بتا	انحراف استاندارد	آماره t	سطح معناداری	نوع تأثیر
-۰/۰۸۵	۰/۰۲۳	۳/۷۵۳	۰/۰۰۰	سرمایه فرهنگی ← رفتارهای پرخطر غیرمستقیم
۰/۲۰۷	۰/۰۴۸	۴/۳۶۱	۰/۰۰۰	سرمایه فرهنگی ← مهارت‌های اجتماعی مستقیم
-۰/۴۱۲	۰/۰۴۳	۹/۵۲۴	۰/۰۰۰	مهارت‌های اجتماعی ← رفتارهای پرخطر مستقیم

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش، اهمیت انباشت سرمایه فرهنگی در ارتقاء مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان را به خوبی، منعکس می‌کند. سرمایه فرهنگی از سه منشاء مختلف ایجاد می‌شود؛ پرورش خانوادگی و اجتماعی، آموزش‌های رسمی و مهارت‌های کسب شده از طریق آموزش و فرهنگ شغلی (سپهرنیا، دلاور و صالح امیری، ۱۳۹۴). در این جا، منظور از مهارت‌ها، مهارت‌های فنی هم‌چون کار با رایانه است که در پژوهش حاضر هم

به‌عنوان یکی از شاخص‌های سرمایه فرهنگی در نظر گرفته شده است.

اگرچه ارتقاء سرمایه فرهنگی نیاز به زیرساخت‌های اساسی در جامعه دارد و عموماً طی یک فرایند بلندمدت قابل تغییر است ولی فرایند آموزش به‌ویژه برای دانش‌آموزان، روشی سریع، کم‌هزینه و با بازدهی بالا محسوب می‌شود. در واقع، مهم‌ترین اقدام برای دستیابی به وضعیتی مناسب از سرمایه فرهنگی در بین دانش‌آموزان، به‌کارگیری آموزش‌های فوق برنامه است. یکی از دلایل به‌کارگیری آموزش‌های غیررسمی در شرایط کنونی بهره‌گیری از سرمایه آموزشی و استفاده از تخصص‌های حرفه‌ای و مهارت‌های نوین و دسترسی به شبکه و اطلاعات آموزشی است که می‌تواند با آشنایی افراد به سیستم‌های جدید و تکنولوژی آموزشی سبب ارتقاء سرمایه فرهنگی دانش‌آموزان شود (فایندلی، کینگ، اسمیت، گدس و اسکلدون^۱، ۲۰۱۲؛ کوآسنز و ون‌بندگم^۲، ۲۰۰۸).

همان‌طور که آموزش می‌تواند در ارتقاء و ایجاد سرمایه فرهنگی مؤثر باشد، سرمایه فرهنگی نیز، باعث بازتولید آموزشی، موفقیت‌های آموزشی و ارتقاء دانش و مهارت افراد می‌شود (دیماجیو^۳، ۱۹۸۲). بنابراین، سرمایه فرهنگی که خود تا اندازه زیادی طی فرایند آموزش حاصل می‌شود، یادگیری مهارت‌های اجتماعی را به‌عنوان بخشی از آموزش‌ها و مهارت‌ها، تسهیل می‌کند. در این پژوهش، چهار مهارت اجتماعی که نقش مهمی در کاهش رفتارهای پرخطر ایفا می‌کنند، مشخص شد. این مهارت‌ها عبارت‌اند از: مهارت حل مسئله، تفکر قبل از عمل، برخورد با فشار هم‌سالان و کنترل هیجان.

مهم‌ترین فایده یادگیری مهارت حل مسئله این است که به فرد کمک می‌کند تا هنگام رویارویی با مشکلات راه‌های متعدد را جستجو کرده، آن‌ها را بررسی کرده و پس از تجزیه و تحلیل، بهترین راه حل را انتخاب کنند (اسلامی‌راد، نعمتی‌نیا، سعادت ساروخیل، عصمتی مقدم و امام قلیزاده، ۱۳۹۵). در مواجهه با مشکلات، اگر نوجوان به مهارت حل مسئله مجهز نباشد ممکن است به‌جای برخورد مناسب به رفتارهای پرخطر رو بیاورد. مواد مخدر، دخانیات و الکل با فراهم کردن سرخوشی موقت و خشونت، رانندگی پرخطر و روی آوردن به روابط جنسی با آزادسازی تمایلات کنترل شده، برای

1- Findlay, King, Smith, Geddes & Skeldon

2- Coessens & Van Bendegem

3- DiMaggio

نوجوان به‌عنوان رفتارهایی تصور می‌شود که به سرعت ناخوشایندی‌های تجربه شده را جبران می‌کند. در حالی که مهارت حل مسئله، به نوجوان به این توانایی را می‌دهد که نه تنها مسئله پیش‌روی خود را به‌عنوان یک واقعیت بپذیرد بلکه به دنبال بهترین راه حل برای آن باشد.

به‌کارگیری مهارت تفکر قبل از عمل، فرد را قادر می‌سازد که در هر موقعیتی به عمل پیش‌روی خود فکر کند، پیامدهای آن را بررسی کند و سپس تصمیم بگیرد. در واقع، دانش‌آموزانی که از سطح مناسبی از مهارت تفکر قبل از عمل برخوردارند، کم‌تر از سایر دانش‌آموزان دست به رفتارهای آنی و هیجانی می‌زنند. آن‌ها عموماً قادرند رفتارهای پرخطر را تشخیص دهند و با در نظر گرفتن عواقب احتمالی این رفتارها، از انجام آن‌ها خودداری کنند.

لایتنر، شاپلند و ویلز^۱ (۱۹۹۳) در مطالعه خود دریافتند که ۹۰ درصد از شرکت‌کنندگان، فشار هم‌سالان را به‌عنوان مهم‌ترین دلیل شروع سوء مصرف مواد گزارش کرده‌اند. تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزانی که در معرض آسیب‌های اجتماعی هستند، علی‌رغم اطلاعات کافی و عدم تمایل به انجام رفتارهای پرخطر، به دلیل نداشتن مهارت‌های مقابله‌ای دست به رفتارهای پرخطر می‌زنند (رضایی، دلاور، درتاج، سعدی‌پور و ابراهیمی قوام، ۱۳۹۵). دانش‌آموزان به‌دلیل وجود فشار هم‌سالان برای همراهی در رفتارهای پرخطر یکی از آسیب‌پذیرترین گروه‌های جامعه هستند که با ضعف در مهارت مقابله با فشار هم‌سالان و مهارت «نه گفتن» همواره خطر ارتکاب رفتارهای مخاطره‌آمیز آن‌ها را تهدید می‌کند. ویچولد، جیانوتا، سیلبرسن، کیایرانو و ونزل^۲ (۲۰۰۶) معتقدند که بخشی از تأثیر مهارت‌های زندگی از طریق مقاوم کردن فرد در برابر فشار هم‌سالان است.

اگرچه هیجان تمامی حالات احساسی و روانی مثبت و منفی فرد را در بر می‌گیرد ولی عموماً شدت آن است که موجب گرایش به رفتارهای پرخطر می‌شود. کنترل هیجان به شیوه‌ای مناسب، مهارتی است که به دنبال خودآگاهی ایجاد می‌شود. کنترل هیجان شامل چگونگی ادراک شخص از روند هیجان در روابط وی با دیگران و محیط اطراف است. این

1- Leitner, Shapland & Wiles

2 - Weichold, Giannotta, Silbereisen, Ciairano & Wenzel

روابط می‌تواند قابل پیش‌بینی باشد، لذا کنترل هیجان به بررسی گذرگاه‌های متفاوت هیجانی و انتخاب درست یکی از آن‌ها می‌پردازد (نجفی، بیگدلی، دهشیری و رحیمیان بوگر، ۱۳۹۲). افرادی که توانایی کنترل هیجان‌های خود را ندارند با احتمال بیشتری عاطفه منفی را تجربه می‌کنند و در حالت روحی ضعیف باقی می‌مانند و در نتیجه در معرض آسیب قرار می‌گیرند (اربر، وگنر و تریالت، ۱۹۹۶). دانش‌آموزانی که کنترل مناسبی بر هیجان خود ندارند و نمی‌توانند شیوه‌های مناسبی برای تخلیه هیجانی خود پیدا کنند، رفتارهای پرخطری چون رانندگی خطرناک به‌ویژه با موتورسیکلت و یا خشونت‌های جمعی را برای تخلیه هیجان‌های خود انتخاب می‌کنند.

به‌طور خلاصه، این پژوهش، اهمیت سرمایه‌ی فرهنگی و مهارت‌های اجتماعی در کاهش رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان را نشان داده است. لزوم تقویت زیرساخت‌های توسعه دهنده‌ی سرمایه‌ی فرهنگی برای ارتقای مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان و گنجاندن آموزش مهارت‌های اجتماعی در آموزش‌های رسمی و غیررسمی می‌تواند میزان رفتارهای مخاطره‌آمیز فعلی و آینده نوجوان را کاهش دهد.

فهرست منابع

الف) فارسی

- ابراهیمبای سلامی، غ. ح. و غفاری‌زاده، م. (۱۳۸۸). رابطه تعهد و کنترل اجتماعی با اعتیاد. *رفاه اجتماعی*، ۹ (۳۴)، ۱۷۳-۱۸۶.
- ابراهیمی، ق. ع. و ضیاءپور، آ. (۱۳۹۱). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه فرهنگی بر مدیریت بدن (مطالعه تجربی جوانان شهر گیلان غرب). *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۳ (۱)، ۱۲۵-۱۴۸.
- احمدی، ح. و معینی، م. (۱۳۹۴). بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان (مطالعه موردی: شهر شیراز). *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، ۴ (۱)، ۱-۲۴.
- احمدی، س.، نیکدل، ف.، حیدری، ع.، و کرمی، ع. (۱۳۹۳). بررسی رابطه میزان کنترل اجتماعی و بی‌نظمی در بین شهروندان شهر دهدشت. *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، ۳ (۲)، ۳۵-۴۶.
- احمدی، س. و درفشان، م. (۱۳۹۲). رابطه سرمایه فرهنگی و مهارت حل مسئله در بین دانشجویان. *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، ۳ (۱)، ۱۳۵-۱۵۱.
- اسلامی‌راد، ف. ص.، نعمتی‌نیا، ف.، سعادت ساروخیل، ن.، عصمتی مقدم، م.، و امام قلیزاده، م. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین مهارت‌های حل مسئله و سلامت روانی دانش‌آموزان ابتدایی. *مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۲ (۳)، ۱۳-۱۸.
- بحرانی، م. و کوچانی اصفهانی، م. (۱۳۹۶). تبیین نقش مهارت‌های اجتماعی در کاهش رفتارهای پرخطر نوجوانان با استفاده از نظریه خودکنترلی. *دانش انتظامی فارس*، ۴ (۱۴)، ۱۹-۳۶.
- بوردیو، پی. (۱۳۹۱). *تمایز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی*. (ترجمه حسن چاوشیان). تهران: ثالث.
- بون ویتز، پی. (۱۳۹۱). *درس‌هایی از جامعه‌شناسی پیر بوردیو*. (ترجمه جهانگیر جهانگیری و حسن پورسفیر). تهران: آگه.
- بیکر، تی. (۱۳۸۸). *نحوه انجام تحقیقات اجتماعی*. (ترجمه هوشنگ ناییبی). تهران: نشر نی.
- جهانگیری، پ. و غلام‌زاده نطنزی، الف. ح. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین کنترل اجتماعی و گرایش به سوء مصرف مواد مخدر در جوانان. *مطالعات امنیت اجتماعی*، ۲۶، ۱۲۹-۱۵۵.
- حسینیان، س.، فرخجسته، و.، عبدالهی، ر.، و نوری پورلیاوی، ر. (۱۳۹۴). رابطه رفتارهای پرخطر و هیجان‌خواهی با میزان گرایش به اعتیاد در زنان بزهکار. *پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۰ (۱)، ۹-۲۸.

- داوری، ع. و رضازاده، آ. (۱۳۹۳). مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم افزار *PLS*. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- رحیمی، ع. ر.، خرم‌آبادی، ی.، نوایی، ی.، و معین، ر. (۱۳۹۵). بررسی میزان تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر کاهش رفتارهای خطرناک دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه در معرض خطر. *پژوهان*، ۱۵ (۱)، ۴۴-۵۲.
- رضایی، ن. م.، دلاور، ع.، درتاج، ف.، سعدی‌پور، الف.، و ابراهیمی قوام، ص. (۱۳۹۵). تأثیر مهارت‌های مقابله‌ای بر خودکنترلی و خودکارآمدی امتناع از رفتارهای پرخطر (مطالعه عوامل محافظت‌کننده رفتارهای پرخطر نوجوانان). *انتظام اجتماعی*، ۸ (۳)، ۱-۲۳.
- روح‌الامینی، م. (۱۳۶۵). زمینه فرهنگ‌شناسی (تألیفی در انسان‌شناسی فرهنگی و مردم‌شناسی). تهران: عطار.
- زاده‌محمدی، ع. و احمدآبادی، ز. (۱۳۸۸). بررسی رفتارهای پرخطر در میان نوجوانان راهکارهایی برای پیشگیری از جرم در محیط خانواده. *خانواده‌پژوهی*، ۵ (۴)، ۴۶۷-۴۸۵.
- زاده‌محمدی، ع. و احمدآبادی، ز. (۱۳۸۷). هم‌وقوعی رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان دبیرستان‌های شهر تهران. *خانواده‌پژوهی*، ۴ (۱)، ۸۷-۱۰۰.
- سپهرنیا، ر.، دلاور، ع.، و صالحی امیری، . ر. (۱۳۹۴). رابطه آموزش با ارتقاء سرمایه فرهنگی در ایران. *روان‌شناسی تربیتی*، ۱۱ (۳۸)، ۸۵-۱۱۲.
- علیوردی‌نیا، الف.، ریاحی، م. الف.، و آرمان‌مهر، و. (۱۳۸۷). بررسی تفاوت‌های جنسیتی در زمینه کنترل اجتماعی و بزهکاری با تأکید بر مشغولیت ورزشی. *تحقیقات زنان*، ۲ (۴)، ۱۰۱-۱۲۱.
- علیوردی‌نیا، الف.، شارع‌پور، م. و مرادی، ف. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر خودکنترلی و پیوند اجتماعی بر نگرش دانشجویان نسبت به مصرف الکل. *مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی*، ۱ (۴)، ۶۹-۹۷.
- غیاثوند، الف. (۱۳۹۲). کاربرد آمار و نرم‌افزار *SPSS* در تحلیل داده‌ها. تهران: تیسرا.
- قاسمی، و.، ربانی، ر.، ربانی خوراسگانی، ع.، و علیزاده اقدم، م. (۱۳۸۷). تعیین‌کننده‌های ساختاری و سرمایه‌ای سبک زندگی سلامت محور. *ادبیات و زبان‌ها: زبان و ادبیات فارسی*، ۶۳، ۱۸۱-۲۱۴.
- محمودصالحی، ح.، افلاک سیر، ع.، و محمدی، ن. (۱۳۹۴). بررسی نقش پیش‌بین دینداری در گرایش نوجوانان به رفتارهای پرخطر با واسطه‌گری نظم‌بخشی هیجانی. *روان‌شناسی سلامت*، ۴ (۳)، ۸۷-۱۰۰.

- محمودی، ق.، امیری، م.، جهانی، م. ع. و حاجی بکلو، ع. (۱۳۹۰). بررسی وضعیت سلامت روانی و کیفیت زندگی معنادان مراجعه کننده به مراکز گذری و نگهدارنده متادون درمانی شهرستان ساری در سال ۱۳۹۱. مدیریت بهداشت و درمان، ۳ (۳-۴)، ۷-۱۷.
- مشکانی، م. ر. و مشکانی، ز. (۱۳۸۱). سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان (آزمون تجربی نظریه ترکیبی کنترل اجتماعی و پیوند افتراقی). جامعه‌شناسی/ایران، ۴ (۲)، ۳-۲۵.
- مهرابی، ح. ع.، کجیاف، م. ب. و مجاهد، ع. (۱۳۸۹). پیش‌بینی رفتارهای پرخطر بر اساس هیجان‌خواهی و عوامل جمعیت‌شناسی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. مطالعات روان‌شناختی، ۶ (۲)، ۱۴۱-۱۶۶.
- نجفی، م.، بیگدلی، الف.، دهشیری، غ. ر. و رحیمیان بوگر، الف. (۱۳۹۲). پیش‌بینی آسیب‌های اجتماعی بر اساس مهارت‌های زندگی در دانش‌آموزان. روان‌شناسی مدرسه، ۲ (۳)، ۱۴۴-۱۶۳.
- نیازی، م.، سعادت، م.، منتظری خوش، م. و حاتمی، ر. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در بروز رفتارهای پرخطر (مورد مطالعه: جوانان شهر تبریز). مطالعات امنیت اجتماعی، ۴۲، ۱-۳۰.
- واقفی، الف. و حقیقتیان، . (۱۳۹۴). نقش سرمایه فرهنگی در رفتارهای اجتماعی زیست محیطی (مطالعه تجربی: شهر شیراز). مجلس و راهبرد، ۲۲ (۸۴)، ۳۷۱-۳۹۳.
- هاشمیان‌فر، س. ع.، دانافر، ع. ع.، دهقان دهنوی، گ. و دانافر، ف. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی با بروز انواع رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان دانشگاه یزد. طلوع بهداشت یزد، ۱۴ (۶)، ۳۷۲-۳۸۳.

(ب) انگلیسی

- Ball, S. A. (2005). Personality traits, problems, and disorders: Clinical applications to substance use disorders. *Journal of Research in Personality*, 39 (1), 84-102.
- Coessens, K. & Van Bendegem, J. P. (2008). Cultural capital as educational capital—the need for a reflection on the educationalization of cultural taste. In P. Smeyers & M. Depaepe (Ed.), *Educational research: The educationalization of social problems* (pp. 79-95). Dordrecht: Springer.
- Connor, K. M. & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*, 18 (2), 76-82.

- Cyders, M. A., Flory, K., Rainer, S., & Smith, G. T. (2009). The role of personality dispositions to risky behavior in predicting first-year college drinking. *Addiction*, 104 (2), 193-202.
- DiMaggio, P. (1982). Cultural capital and school success: The impact of status culture participation on the grades of US high school students. *American Sociological Review*, 147 (2), 189-201.
- Erber, R., Wegner, D. M., & Therriault, N. (1996). On being cool and collected: Mood regulation in anticipation of social interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (4), 757.
- Findlay, A. M., King, R., Smith, F. M., Geddes, A., & Skeldon, R. (2012). World class? An investigation of globalisation, difference and international student mobility. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 37 (1), 118-131.
- Gagné, T., Frohlich, K. L., & Abel, T. (2015). Cultural capital and smoking in young adults: Applying new indicators to explore social inequalities in health behaviour. *The European Journal of Public Health*, 25(5), 818-823.
- Glover, J., Champion, D., Daniels, K., & Boocock, G. (2016). Using capital theory to explore problem solving and innovation in small firms. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 23 (1), 25-43.
- Gottfredson, M. R. & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. California: Stanford University Press.
- Harrell, Z. A., Slane, J. D., & Klump, K. L. (2009). Predictors of alcohol problems in college women: The role of depressive symptoms, disordered eating, and family history of alcoholism. *Addictive Behaviors*, 34 (3), 252-257.
- Hassanzadeh Tavakoli, F., Pahlavannezhad, M. R., & Ghonsooly, B. (2017). A mixed methods study of the relationship between cultural capital of senior high school english teachers and their self-efficacy in Iran's english language classrooms. *Sage Open*, 7 (3), 2158244017719932.
- Jæger, M. M. (2009). Equal access but unequal outcomes: Cultural capital and educational choice in a meritocratic society. *Social Forces*, 87 (4), 1943-1971.
- Leitner, M., Shapland, J., & Wiles, P. (1993). *Drug usage and drugs prevention: The views and habits of the general public*. London: HM Stationery Office.
- Markey, C. N., Markey, P. M., & Tinsley, B. J. (2003). Personality, puberty, and preadolescent girls' risky behaviors: Examining the predictive value of the five-factor model of personality. *Journal of Research in Personality*, 37 (5), 405-419.
- Matson, J. L., Fee, V. E., Coe, D. A., & Smith, D. (1991). A social skills program for developmentally delayed preschoolers. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 20 (4), 428-433.
- Reed, E., Amaro, H., Matsumoto, A., & Kaysen, D. (2009). The relation between interpersonal violence and substance use among a sample of university students:

Examination of the role of victim and perpetrator substance use. *Addictive Behaviors*, 34 (3), 316-318.

- Siegel, L. J. & Welsh, B. C. (2010). *Juvenile delinquency: The core*. Belmont: Wadsworth.
- Weichold, K., Giannotta, F., Silbereisen, R. K., Ciairano, S., & Wenzel, V. (2006). Cross-cultural evaluation of a life-skills programme to combat adolescent substance misuse. *Sucht*, 52 (4), 268-278.